

NÁRODNÍ OSVOBOZENÍ

20
KORUN
ČESKÝCH

18. ledna 2023 • číslo 1

Z OBSAHU UVNITŘ ČÍSLA

- 27. leden: Mezinárodní den památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti
- יד ושואה גנוזת מרעד ופ גאט על אנאיזאצארעטניא זמירק ופ גנוזת הרפא ווא נברוח יד ושואה סמיטקיוו טייהשטנעם גגעק
- Památník Pečkárna
- Bitva u Jasla

ČTRNÁCTIDENÍK ČESKÉHO SVAZU BOJOVNÍKŮ ZA SVOBODU • 1924 – 1938, 1945 – 1948 VYDÁVÁNO ČsOL, OBNOVENO ČSBS 1990

WWW.SVAZBOJOVNIKU.CZ

Vážené sestry a bratři, vážení čtenáři Národního Osvobození.

Uplynulý rok byl pro Český svaz bojovníků za svobodu úspěšný tím, že se nám podařilo plnit naše memoriální a vlastenecké poslání. Po celé České republice, ale i ve Slovenské republice jsme se zúčastnili celé řady akcí, které připomněly boj Čechů a Slováků za svobodu v rámci velké spojenecké protihitlerovské koalice. A to přes všechny překážky, které nám jsou z některých míst kladeny.

Rovněž, bojujeme mj. proti snahám, přerušit úlohu v dějinách naší vlasti prezidentů Československa: Tomáše Garrigue Masaryka, Edvarda Beneše a Ludvíka Svobody a to, ve spolupráci s ostatními vlasteneckými spolky. Stálá a pevná je naše pozice proti neonacismu a projevům antisemitismu a dalších forem diskriminace. V lednu bude ustaveno v rámci ČSBS nové sdružení, které se má Holocaustem a antisemitismem

konkrétně zabývat. Zveme naše členy a naše občany, aby se k našemu svazu a novému sdružení přidali.

Vyzýváme také naše členy a příznivce k finanční podpoře ČSBS. Nejsme nikým financováni a tak rezervy a nové možnosti musíme hledat především u sebe a v okruhu našich přátel. Neopomíjíme zde i příznivce vlasteneckých aktivit. Ostatně, je to cesta, kterou se ubírají i ostatní spolky, aby podpořily svoji činnost.

Obracím se k vám vážení čtenáři, ze stránek našich historických novin - Národního Osvobození, abych vám popřál pevné zdraví a mnoho úspěchů v novém roce. A rovněž všem nám, abychom zlepšili naši memoriální a kulturní práci ve prospěch naší vlasti.

Ing. Jaroslav Vodička

Předseda ÚV Českého svazu bojovníků za svobodu

Finanční podporu pro aktivity ČSBS zasílejte na účet:
Český svaz bojovníků za svobodu

Sídlo: Legerova 1854/22, Praha, 120 00,

IČO: 00442755

Bankovní účet: 107 - 240 726 02 17 / 0100 Komerční banka

Odešla sestra Zoe Klusáková-Svobodová (4. prosince 1925 Užhorod – 12. prosince 2022)

Zoe Klusáková-Svobodová byla česká pedagožka, spisovatelka, překladatelka a ekonomka, dcera arm. generála Ludvíka Svobody, prezidenta ČSSR 1968–1975, manželka diplomata a dlouholetého ministra kultury ČSR Milana Klusáka.

Narodila se v Užhorodě 4. prosince 1925 špkt. Ludvíku Svobodovi a jeho manželce Ireně, rozené Stratilové, jako druhé dítě. Vyrůstala spolu se starším bratrem Miroslavem, který se narodil 15. května 1924. Vystřídala jako mnohé děti důstojníků několik obecných škol – v Užhorodě, Uherském Brodě, Hranicích a v Kroměříži. Studium na reálném gymnáziu musela na tři roky přerušit (listopad 1941 až květen 1945) kvůli pronásledování gestapem pro spolupráci s čs.

vojenským výsadkem ze Sovětského svazu (výsadek S1/R). Se svou matkou unikly zatčení a skrývaly se na různých místech Moravy –

Nové historické sdružení „Sdružení odpůrců holocaustu - ČSBS“

27. leden - Den památky obětí holocaustu (holokaustu)

Český svaz bojovníků za svobodu je tradičně aktivní v memoriální činnosti ohledně protinacistického odboje, včetně uctívání obětí holocaustu. Aby se dosáhlo ještě většího soustředění členské základny ČSBS na uctívání a připomínání si obětí holocaustu z období 2. sv. války, se delegáti XI. sjezdu ČSBS usnesli na zřízení nového historického sdružení svazu s názvem „Sdružení odpůrců holocaustu - ČSBS“, jehož ustavující konference se bude konat v zasedacím sále ústředí ČSBS v úterý dne 24. 1. 2023 od 10.00 hod. v 5. p., v Legerově ul. 1854/22, Praha 2. K účasti na této ustavující konferenci jsou zváni všichni členové ČSBS. Počet účastníků ustavující konference je však limitován kapacitou zasedacího sálu max. 50 osob. Uzávěrka presenční listiny bude provedena v pátek dne 20. 1. 2023.

Připomeňme si některé historické milníky:

Den památky obětí holocaustu (holokaustu) 27. leden, je výročním dnem osvobození německého nacistického koncentračního tábora Auschwitz-II Birkenau 60. armádou 1. Ukrajinského frontu Rudé armády dne 27. ledna 1945. Jako světový „Mezinárodní den památky obětí holocaustu“, byl 27. leden vyhlášen dne 1. listopadu 2005 na 42. plenárním zasedání Valného shromáždění Organizace spojených národů. Uvádí se, že patrně první, kdo použil slovo *holocaust* pro nacistické vyhlazování Židů, byl nositel Nobelovy ceny míru Elie Wiesel (1928–2016), a to ve svém románu *Noc (La Nuit, 1958)* ve smyslu „zničení ohněm“. Nicméně, až do vzniku amerického televizního seriálu *Holocaust* (1978) zůstával tento termín prakticky neznámý. V posledních letech, například izraelský státní ústav

Jad Vašem a řada židovských historiků, vztahují pojem *holocaust* především na vyvražďování Židů nebo jiných skupin označených německými nacisty jako rasově méněcenné (např. Romové) v období druhé světové války. Někteří Židé z těchto důvodů preferují pro genocidu svého národa za druhé světové války hebrejský výraz *šoa* - hebrejsky *השואה* zničení, záhuba, zmar. Holocaust (holokaust) je neodmyslitelně spjat s Němec-

kou nacistickou III. Říší, tzv. Norimberskými protizidovskými zákony a německými nacistickými vyhlazovacími tábory. V rámci tzv. „konečného řešení židovské otázky“ (*Endlösung der Judenfrage*), měla být úplně vyvražďena židovská populace v Evropě. Obvykle udávaný počet židovských obětí je 6 milionů. V období 2. sv. války byly vyvražďeny nacisty a fašisty zhruba dvě třetiny evropských Židů.

Nesmíme zapomenout

Po 2. sv. válce byla Evropa vybudována na příslibu míru. Přesto zde antisemitismus nebyl úplně vymýcen. Proto je třeba si také uvědomit, jako byl německý nacistický holocaust a to co umožnilo jeho vznik, neustále připomínat. Rovněž je třeba provádět informační aktivity a prevenci antisemitismu ve všech jeho projevech. A na tom se chce podílet i ČSBS prostřednictvím svého Sdružení odpůrců holocaustu-ČSBS.

■ Rudolf Wittenberg,
1. místopředseda ÚV ČSBS,
přeživší Terezín

▲ Rudolf Wittenberg.
Foto: I. Sideropulos

nejdéle (1943–1945) v obci Džbánice (nedaleko Moravského Krumlova). Bratr Miroslav a několik dalších členů rodiny bylo popraveno, většina přírodních příbuzných byla vězněna v koncentračních táborech. Odmaturovala po válce v roce 1945 na gymnáziu v Kroměříži.

Ve své vědecké práci se věnovala ekonomice zemědělství, družstevnictví a dělbě práce. Speciálně pak optimální velikosti družstevních zemědělských podniků (výzkum na Výzkumném ústavu zemědělské ekonomiky při Zemědělské akademii věd).

Při svém pobytu v Ženevě (1959–62, kde byla se svým manželem, delegátem ČSSR při OSN) se zamě-

řila na problematiku zemědělství v integraci země EHS. Po návratu ze Ženevy a během své vědecké stáže na Ekonomickém ústavu Československé akademie věd vedla skupinu pro zkoumání otázek zemědělské integrace země EHS. Obdobné tematické se věnovala i v Ústavu mezinárodní politiky a ekonomie při MZV, kde pracovala v letech 1964–1966 jako samostatný vědecký pracovník.

V roce 1973 na základě řízení na vědecké radě VŠE byla jmenována profesorkou v oboru politické ekonomie. Současně přešla na Filosofickou fakultu Univerzity Karlovy, kde přednášela politickou ekonomii a světovou ekonomiku.

Po roce 1984 odešla do důchodu, a začala se věnovat historickým otázkám. Připravila k vydání druhý díl paměti svého otce Ludvíka Svobody Cestami života II a druhé vydání prvního dílu Cestami života I. Sepsala životopis Ludvíka Svobody a připravila k vydání jeho Deník z doby válečné a svou vzpomínkovou knihu O tom, co bylo. Ve Společnosti Ludvíka Svobody o. s., kterou založili spolubojovníci Ludvíka Svobody, byla čestnou předsedkyní. Byla dlouholetou členkou ČSBS i ČsOL. U příležitosti Dne válečných veteránů v roce 2019 obdržela Kříž obrany státu

■ i.s.

9 770231 816008

01

17. 1. 1945 byl zničen německými nacisty koncentrační tábor Kulmhof

V očekávání vítězného postupu Rudé armády byl 17. 1. 1945 plně zničen německými nacisty koncentrační tábor Kulmhof – (Chelmno). Kulmhof – Chelmno byl první německý koncentrační tábor, ve kterém se k vraždění lidí začaly systematicky využívat spaleny motorový plyn. V tomto koncentračním táboře bylo v nákladních vozech udušeno = usmrceno pomocí výfukových plynů statisíce lidských obětí a podle všeho, i 82 dětí z obce Lidice a 11 dětí z osady Ležáky. Ruský příznačný termín pro tuto německou-nacistickou zvrhlost byl dušegubky...

Německý vyhazovací tábor v polském Chelmu byl zřízen za účelem genocidy Židů z Warthegau. Němečtí nacisté totiž Polsko zrušili! Do této nově zřízené oblasti, patřily: anektovaná polská provincie Poznaň a části regionů Bydhošť, Lodž, Pomorsko a Varšava. V roce 1939 žilo v těchto okupovaných polských oblastech 4 922 000 lidí, včetně 385 000 Židů.

Gauleiter Arthur Greiser prohlásil Warthegau za „cvičiště“ národního socialismu, kde se v praxi uplatňovala nacistická populační politika. Poláci, Židé a Cikáni (Sintové a Romové) byli označeni „Untermenschen“, méněcenné bytosti! Po diskriminaci Poláků následovalo pronásledování a nakonec vyhazování Židů a Romů. Ti, kteří přežili první excesy, byli deportováni do pracovních táborů a ghet, z nichž největší se nacházel ve městě Lodž. Došlo to tak daleko, že Gauleiter Greiser nakonec dostal povolení od šéfa SS Heinricha Himmlera zabít všechny Židy, kteří nebyli schopni nucených otročských prací.

Za každého odvezeného člověka do tohoto vyhazovacího tábora musela židovská samospráva příslušného ghetta zaplatit čtyři říšské marky!

Koncentrační - vyhazovací tábor Kulmhof (Chelmno), byl německý nacistický vyhazovací tábor, umístěný 70km od Lodže, poblíž polské vesničky Chelmno nad Nerem (německy Kulmhof an der Nehr) na polském území obsazeném v roce 1939 Němci a začleněném do říšské župy Povartí (něm. Reichsgau Wartheland).

Prvními oběťmi vyhazovacího tábora Kulmhof z řad obyvatelstva bývalého Československa byli protektorátní Židé, dosud internovaní v lodžském ghettu. Ti byli do Kulmhofu transportováni spolu s Židy z Lucemburska, Německa a Rakouska železničním transportem 12. května 1942. Ve dvanácti vlcích bylo přepraveno celkem 10.993 osob. Všichni tito lidé byli zavražděni v plynových automobilech.

Po dobu existence KT Kulmhof, zde bylo zavražděno přibližně 340 tisíc lidí (archivy genocidy Němci však pečlivě zničili). Kromě zmíněných polských Židů, oběťmi nacistů se stali také polští a maďarští Romové, maďarští Židé, Poláci, Češi a sovětsí váleční zajatci.

V tomto koncentračním táboře bylo v nákladních vozech udušeno ply-

nem i 82 dětí z obce Lidice a 11 dětí z osady Ležáky.

Němečtí nacisté vybudovali síť koncentračních a likvidačních táborů po celé (převážně však východní) Evropě.

Vyhazovací tábor Kulmhof je smutně „unikátní“ také tragicky bizarním faktem, že na rozdíl od ostatních vyhazovacích táborů, kde se nacisté snažili vraždění alespoň formálně maskovat a provádět v odlehlejších lokalitách, zde probíhalo téměř přímo před očima místních polských obyvatel.

Z celkové počtu vězňů přežili jen tři lidé. Jeden z nich, Simon Srebnik, byl popraven dva dny před příchodem sovětské armády. Projektl mu prostřelil hlavu, ale nezasáhl žádné životně důležité mozkové centrum. Srebnik vypovídal v procesu s Adolfem Eichmannem, který byl odsouzen v 60. letech v Izraeli.

Německý koncentrační tábor Kulmhof byl zřízen v listopadu 1941 poté, co byli z oblasti vyhnáni téměř všichni obyvatelé. Vyhazování Židů a Romů provádělo tzv. Sonderkommando Kulmhof, známé také jako Sonderkommando Lange, Tato speciální jednotka byla pojmenována po svém prvním veliteli, SS-Hauptsturmführerovi Herbertu Langeovi,

Později se název změnil na Sonderkommando Bothmann, po SS-Hauptsturmführer Hans Bothmannu, Langeho nástupce. Lange už mezitím měl zkušenosti se zabíjením psychiatrických pacientů v Polsku koncem roku 1939 a červnem 1940 pomocí plynových vozů,

V Chelmu byli Židé předurčeni zemřít v takových plynových do-

dávkách. Na začátku své činnosti tvořilo SS-Sonderkommando Lange asi 15 příslušníků bezpečnostní policie, kteří zastávali všechny důležité funkce v táboře, a 50-60 policistů z 1. Kompanie des Polizeibataillons Litzmannstadt (Lodž) plus někteří policisté od 2. roty, rozdělené přes úseky „Doprava“, „Hrad“ a „Boskamp“.

Počet řadových policistů se později rozrostl asi na 100. Tito SS- und Polizeimänner také celý prostor střezili. Podle svědků Greiser a Himmler Chelmno navštívili v jeho začátcích.

Všichni zaměstnanci Sonderkommando dostávali ke své mzdě zvláštní příspěvek. O výši tohoto příplatku se zprávy různí. Bývalý šéf policie v táboře, Alois Háfele, tvrdil, že prostý policista dostával extra plat 12 RM na den a vedoucí pracovníci 15 RM. Sonderkommando vydělávalo více než dvojnásobek běžné mzdy.

Satanistické vyvražďování

Začátkem března 1943, na konci první fáze vraždění v Chelmu, tam dorazil Greiser spolu s některými členy NSDAP. V „Gaststätte Riga“ v Kolo (Warthbrücke) byla uspořádána párty a každý zaměstnanec Sonderkommando dostal od Greisera 500 RM (jednou) s příslibem, že každý z nich může přijet a strávit dva týdny dovolené na jeho soukromém pozemku v Berlíně, Účet za to vše byl zaslán NSDAP Gauleitung Wartheland.

V samotném Chelmu, lidé dorazili do tzv. Schlosslageru (zámeckého tábora). Během první fáze byli Židé při vstupu oslovováni velitelem Bothmannem, někdy také jeho

zástupcem SS-Untersturmführer Albertem Platem, Polizei-Meisterem Willym Lenzem, Polizei-Meisterem Aloisem Haerberlem nebo Franciszkem Piekarským, rovněž zaměstnanci Sonderkommando, Ti byli oblečeni jako majitelé panství: klobouk s pérem, elegantní oblečení, vysoké boty a dýmka v ústech... Tito předáci oznámili Židům, že někteří z nich budou muset odejít za prací do Rakouska, nebo dál na východ, ostatní budou patřit sem na panství. Bylo by s nimi hezky zacházeno a dobře by je krmili. Ze zdravotních důvodů by se však měli nejprve osprchovat, zatímco se jim dezinfikuje oblečení. Po tomto uklidňujícím projevu byli Židé odvedeni do šaten v prvním patře. Tam se museli svléknout a odevzdat své cennosti. Během druhé fáze tohoto cynického podvodu, vítal esesák Židy, možná stejným způsobem. Cenné věci byly poslány do Pabianic u Lodže.

Tam administrativa lodžského ghetta zřídila řadu obchodních domů, kde se shromažďovala a třídila kořist. Ukořistěné předměty (např. kožesiny) byly prozkoumány a poté odeslány do Německa nebo prodány Němcům žijícím ve Warthegau, Například 9. září 1944 bylo z Chelmu do lodžského ghetta odesláno 775 náramkových hodinek a 550 kapesních hodinek, Velká část oblečení byla nasáklá krví a výkaly. Někdy na něm byla ještě Davidova hvězda. Mnozí v Německu si proto museli být vědomi osudu Židů!

Poté, co se Židé svlékli, byli odvedeni zpět dolů do chodby, kde na stěně visely nápisy „do vany“ a „k lékařům“. Tam esesmani řekli Židům, aby nastoupili do nákladáku, který je odveze do záchodů. Dostali kostky mýdla, Tři Poláci, pravděpodobně sami odsouzení k smrti, bičovali Židy, pokud se dostatečně rychle nedostali do benzinovým motorem hnáných a utěsněných vozů. Nakonec když oběti vstoupily do těchto dodávek, esesáci rychle zavřeli vzdychotěsné dveře mobilní plynové komory a řidič (Walter Burmeistermimo jiné / „Staré dobré časy“ - E. Klee, W. Dreeßen, V. Riess, The Free Press, NY, 1988., str. 219 - 220) nastartoval motor, ale nechal jej běžet na volnoběh. Výfuk byl mezitím napojen hadicí do nákladového prostoru plynového kamionu, aby se v něm mohly výfukové plyny šířit. Po 5-10 minutách hrozného křiku byli všichni lidé v nákladovém prostoru udušeni. V Chelmu

byla nasazena jedna velká plynová dodávka (pravděpodobně značky Magirus, pro 150 obětí) a dvě menší (Opel Blitz a Diamond Reo, pro 80-100 obětí). Podle svědka, tam byl i čtvrtý pro dezinfekci oděvu. Přitom, Sonderkommando _ možná použilo speciální palivo smíchané s jedem. Motory plynových dodávek - dušegubek běžely na benzin, nikoli na naftu.

Postupně byly „stroje smrti“ upraveny. Řidiči si totiž stěžovali, že likvidovaní, lapající po dechu, začnou křičet a bušit, což negativně ovlivňuje jejich nervový systém. Komandům se také nelíbilo vyndávat mrtvá těla z výkalů a nastolovat v kontejneru pořádek včetně chemického čištění.

Německá důkladnost!

V reakci na tyto stížnosti přivedl německý výzkumný ústav soudní kriminality své chemiky, kteří změnil systém dodávání CO tak, aby odsouzení k smrti nejprve ztratili vědomí a teprve pak potom zemřeli. Práce na ideálním „stroji na smrt“ pokračovaly až do podzimu 1942. Poté nacistická pojiždná „plynová komora“ získala konečnou podobu. Po „zplynování“ čili usmrcení lidí motorovými spalninami, jel kamion do Waldlageru (lesního tábora) v Rzuchowském lese, vzdáleného asi 4km. Waldkommando muselo prohlížet těla, zda neobsahují šperky a zlaté zuby, které byly pak vytrženy. Poté byly mrtvolky obětí zpopelněny, nebo byly pohřbeny ve čtyřech dlouhých hromadných hrobech, Němci byla postavena dvě krematoria, která byla pravděpodobně doplněna o dvě mobilní polní pece, Ty byly pravděpodobně instalovány za účelem testování jejich účinnosti. Právě v Chelmu Paul Blobel poprvé experimentoval s různými metodami likvidace mrtvol, než zdokonalil systém používaný v jiných vyhazovacích táborech na východě, včetně tzv. Aktion Reinhard, Přes veškerou snahu jsou v místech stále patrné zbytky lidských kostí. Členové Waldkommando byli po krátké době zabiti a nahrazeni nově příchozími vězni. Po válce obyvatelé okolních vesnic potvrdili, že z oblasti neustále stoupal kouř. Před postupující Rudou armádou, se Němci snažili zničit důkazy masové likvidace lidí. Rovněž předběžně zničili i spalovací pece pro mrtvolky...

■ Ioannis Sideropoulos

Konference ve Wannsee: Konečné „řešení“ osudu národů v nacistickém Německu

Konference ve Wannsee je označení pro tajné setkání vysokých představitelů nacistického Německa, které se konalo v úterý 20. ledna 1942 v zámečku na břehu jezera Wannsee, poblíž Berlína. Jediným bodem jednání byla koordinace „konečného řešení židovské otázky“, tedy postup při likvidaci-genocidě Židů v Evropě. Schůze byla přísně tajná, ale po válce byla v roce 1947 americkými vyšetřovateli nalezena v jednom z říšských ministerstev jediná kopie zápisů pořizovaných na konferenci říšským sekretářem Martinem Lutherem. Tyto poznámky jsou jediným důkazem o konání, průběhu i závěrech konference. Protagonistou

zde byl Reinhard Heydrich, který zde předložil komplexní „konečné řešení židovské otázky“... To mělo být plánem-předlohou pro podobná konečná řešení – genocidu jiných národů, v případě vítězné války pro Velkoněmeckou říši. Je nutno zde podotknout, že bohužel, ačkoli Němci válku prohráli, podařilo se jim však téměř plně dokonat plánovanou genocidu židovského obyvatelstva. Splnili i plánovanou eliminaci slovanského obyvatelstva o 30 miliónů...již v prvních letech války z důvodu „nedostatku potravin“, likvidace v koncentračních táborech, v důsledku masových represí atd. Němci prostě na východě a na jihu Evropy odebí-

rali potraviny obyvatelstvu... a to tragicky vymíralo!

Nacistický pohled na vztahy Čechů a Němců

První návrhy řešení problému vzájemných vztahů vyhnáním druhé národnosti přednesl již krátce po 1. světové válce sudetoněmecký nacionalistický politik Rudolf Lodgmann von Auen. V roce 1920 vyšel v samostatné německé publikaci plán na vystěhování Čechů, kterou vydal jistý pan Arthur Weitbiick (pravděpodobně pod krycím jménem) v nakladatelství T. Weichera v Lipsku. Kniha se jmenovala „Die tschechoslowakische Frage“ (Československá otázka) a pojednávala

o možnostech vystěhování Čechů z Čech na území západně od Rýna a Čechů z Moravy do východního Pruska.

Již v létě 1932 přednesl Adolf Hitler v Mnichově svůj pohled na budoucí osud Československa takto: „Blok osmdesáti či sta miliónů Němců osídlující homogenní území Mým prvním úkolem bude tento blok vytvořit. Tím se staneme nejen neporazitelnými, ale získáme i jednu provzdušnou převahu nade všemi evropskými národy. Jakmile toho dosáhneme, bude všechno ostatní relativně jednoduché. Rakousko do tohoto bloku patří. To je samozřejmá pravda. Ale do tohoto bloku patří i Čechy,

Morava a východní část Polska sahající až po určitou strategickou hranici... Českou pánev a Moravu a východní regiony na hranici Německa osídíme německými sedláky. Čechy vysídíme na Sibiř nebo do oblasti Volyně.“

Nejznámějším a největším centrem likvidace byl KZ Auschwitz-Birkenau, ve kterém našlo smrt podle různých odhadů 1 až 3 milióny vězňů (viz. pozn). Auschwitz-Birkenau však nebyl jediný tábor, ve kterém našli smrt nejen Židé, ale také příslušníci ostatních evropských národů. Jen tento tábor měl 40 odboček...

■ i.s.

Výročí osvobození vyhlazovacího tábora Auschwitz-Birkenau Rudou armádou

27. leden, letos si připomínáme 78. výročí osvobození nacistického koncentračního a vyhlazovacího tábora Auschwitz-Birkenau Rudou armádou.

Tento den, je od roku 2004 v ČR schváleným významným dnem, v němž si připomínáme tragédii holocaustu. V listopadu 2005 byl 27. leden vyhlášen Valným shromážděním Organizace spojených národů Mezinárodním dnem památky obětí holocaustu.

Návrh na vyhlášení tohoto dne byl podán Izraelem, Spojenými státy, Austrálií, Kanadou a Ruskou federací. Podpořilo jej 91 členských zemí OSN.

27. ledna 1945 osvobodila sovětská armáda největší německý nacistický koncentrační a vyhlazovací komplex táborů pod názvem Auschwitz-Birkenau (Konzentrationslager Auschwitz).

Tento den má připomínat utrpení přibližně šesti milionů židovských obětí, 220 000 Romů, 15 000 homosexuálů a desítky milionů dalších nevinných obětí německého nacismu a fašismu, zvláště Slovanů, v době holocaustu za druhé světové války. Válka v letech 1939 až 1945 si vyžádala životy 343 tisíc Čechoslováků. Československo v roce 1938 přišlo mj. o velké části území republiky a tzv. Sudety. Právě tam se nacházela většina nacistických koncentráků. Pro Němce byli vězni zdrojem levné pracovní síly pro válečný průmysl a zemědělství. Existovaly i pobočné tábory pro větší lágry ve Flossenbürgu, Gross-Rosenu a ještě dalších 40 pobočných táborů...

Velitel tábora Auschwitz Rudolf Höss, při Norimberském procesu prohlásil, že zde zemřelo více než 3 miliony lidí! Podle Státního muzea Auschwitz-Birkenau v tomto táboře zahynulo asi 1,1 milionu lidí, z nichž přibližně 90% byli Židé prakticky ze všech evropských států. Většina obětí byla zavražděna v plynových komorách areálu Auschwitz II plynem Cyklon B. Smrt ostatních byla způsobena systematickým hladověním, nucenými pracemi, absencí zdravotní péče, individuálními porahami a pseudolékařskými experimenty.

Seznam transportů židů deportovaných do KT Auschwitz-Birkenau, podle států

Maďarsko	438 000
Polsko	300 000
Francie	69 000
Nizozemsko	60 000

Řecko	55 000
Čechy a Morava – Theresienstadt	46 000
Slovensko	27 000
Belgie	25 000
Německo a Rakousko	23 000
Jugoslávie	10 000
Itálie	7 500
Lotyšsko	1 000
Norsko	690
KT a neurčená místa	34 000
Celkem	1 100 000

Tato obětí je tím větší, že jen KT Auschwitz měl 40 odboček vzdálených i desítky kilometrů ...Oproti Piperovi však W. Sofsky ve své studii uvádí, že jen v létě roku 1944 bylo denně usmrcováno a spáleno až 24 000 osob, proto celkový počet obětí odhaduje až na tři miliony viz: SOFSKY, W. Řád teroru: koncentrační tábor. Vyd. 1. Praha: Argo, 2006.

Odhady obětí zavražděných Židů a dalších národů v koncentračních táborech

Problematika počtu lidských obětí v největším likvidačním komplexu - v KT Auschwitz-Birkenau se liší - a to kardinálně, protože německá správa koncentračních táborů preventivně archivy a většinu táborových zařízení a pecí v lesích již v roce 1944 ničila, aby nemohla být obviněna z válečných zločinů. Zachovaly se tak jen některé dokumenty. Ti co „šli do plynu“, byli sice registrováni - avšak ne vždy. Existují různé odhady počtu lidských obětí podle možností dopravní infrastruktury, nalezených zbytků archivů, svědectví atd...Nejsou k dispozici plně oficiální dobové zápisy a evidenční knihy z většiny koncentračních táborů. Co se týče inkriminovaného KT, v poslední době se odborníci přiklání k verzi, kterou uvedl

Piper, F. v: Ilu ludzi zginęło w KL Auschwitz. Liczba ofiar w świetle źródeł i badań 1945–1990, Oświęcim 1992, s.92. - kde se počet obětí v KT Auschwitz odhaduje na 1.100 tisíc... To ovšem nic nemění ani na Holocaustu, ani na zřůdnosti masové likvidace a vykořisťování nevinných lidí, které byly postaveny na „průmyslovou úroveň.

Auschwitz-Birkenau osvobodili vojáci 60. armády 1. Ukrajinského frontu Rudé armády v sobotu 27. ledna. Tolik čekávané svobody se dočkalo jen 7000 zubožených bývalých vězňů, převážně Židů. Konečnou likvidaci tábora Auschwitz-Birkenau zahájili nacisté jen krátce před příchodem Sovětů v polovině ledna 1945. Mezi 17. a 21. lednem bylo z tábora Auschwitz-Birkenau a řady pobočných táborů vyhnáno na západ okolo 56 000 vězňů. V lednu byla také esesáky vyhozena do povětří osvětlovací krematoria. V táboře nakonec zůstali jen nemocní a vězni vyčerpaní natolik, že nebyli pochodu smrti schopni. Ve městě Gliwice a na dalších místech byli vězni naloženi do vlaků a deportováni do Mauthausenu, Buchenwaldu a dalších táborů v zbylé „třetí říši“. Tisíce vězňů během těchto takzvaných pochodů smrti a transportů zahynuly nebo byly zastřeleny.

■ Ioannis Sideropoulos

Památník Pečkárna, živoucí expozice-memoriál nacistického útlaku

Expozici Památníku Pečkárna provozuje **Český svaz bojovníků za svobodu** (ČSBS) v úzké součinnosti se **Sdružením osvobozených politických vězňů a pozůstalých, z.s.** (SOPVP, z.s.). Prohlídky spojené s výkladem průvodce (a průvodkyně) jsou pro návštěvníky vždy bezplatné. Zpočátku byl výklad pro návštěvníky prováděn pouze v českém jazyce a cizojazyční návštěvníci si museli tlumočníky zajišťovat vždy na své náklady. Dnes Památník Pečkárna disponuje průvodci (členy ČSBS), kteří mohou podávat výklad k expozici v anglickém, německém a španělském jazyce. Bezúplatně jsou prostory památníku poskytovány také domácím i zahraničním filmovým štábům. Několikrát v expozici natáčela své

pořady Česká televize, naposledy dne 10. 10. 2022. Německá televize v Památníku Pečkárna natáčela epizody ze životopisného filmu o Anně Letenské, Britové k filmu Anthropoid, Japonci v době, kdy do Japonska byla zapůjčena Muchova Slovanská epopej. Pravidelně je expozice Památníku Pečkárna poskytována pro návštěvníky při dnech otevřených dveří, kdy část historických prostor Petschkova paláce otevírá veřejnosti Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR. Od roku 2007 navštívilo Památník Pečkárna cca 20 tis. návštěvníků, z toho v letech 2016–2019 cca 4,5 tis. návštěvníků. V letech 2020 a 2021 byly návštěvy Památníku Pečkárna z důvodů proticovidových opatření výrazně omezeny. Z návštěvníků

Památníku jde především o návštěvy školních skupin a to jak ze základních, tak i středních škol. Dále jde o skupiny odborných zájemců, jednotlivce i seniory.

Památník Pečkárna také často navštěvují pozůstalí po čs. politických vězňích z 2. sv. války. V uvedeném období od roku 2007 Památník navštívili také významní politici z obou komor Parlamentu ČR, ministři a další osobnosti, včetně zaměstnanců MPO ČR, v jehož prostorách se Památník nachází. Časté návštěvy zahraničních návštěvníků svědčí o tom, že o Památníku Pečkárna se ví i v zahraničí. Památník navštívili zahraniční turisté např. z Izraele, Kanady, Mexika, Španělska, SRN, Ruské federace, Slovenska, Finska, Velké Británie a USA a také diplomaté zahraničních zastupitelských úřadů sídlících v Praze.

V roce 2022 v období od ledna do 20. prosince Památník Pečkárna navštívilo celkem 169 skupin návštěvníků tj. cca 1.700 osob. Týdně se jednalo cca o 3–4 skupiny návštěvníků. Ze škol to bylo celkem 85 skupin (67 skupin ZŠ; 17 skupin SŠ a 1 skupina VŠ).

Ze zahraničních návštěvníků to bylo celkem 48 skupin (19 anglojazyčných skupin; 19 skupin hovořících španělsky; 8 skupin hovořících německy a 2 skupiny ze Slovenské republiky). Ostatních návštěvníků skupin bylo celkem 34. Jednou byl Památník Pečkárna zpřístupněn pro nafotografování expozice pro redakci ČRo a jednou pro natáčení ČT.

■ Ing. Emil Kulfánek, vedoucí Památníku Pečkárna

Sídlo pražského Gestapa

Petschkův palác je novoklasicistní budova v ulici Politických vězňů č. 20 v Praze, která byla postavena ve 20. letech minulého století, jako bankovní dům stejnojmenné židovské rodiny. Po okupaci Čech a Moravy nacistickým Německem a zřízení Protektorátu Böhmen und Mähren, se Petschkův palác stal sídlem pražského Gestapa - říšské státní policie, s působností na oblast Čech. Pražská Řídící úřadovna Gestapa byla zřízena rozkazem říšského vůdce SS a náčelníka německé policie Heinricha Himmlera z 5. května 1939. Hlavním posláním Řídící úřadovny Gestapa v Praze bylo odhalování německému nacistickému státu nepřátelských osob a zajišťování státu konfiskovaného majetku. Pojem „státu nepřátelská osoba“ či „státu nepřátelský majetek“ byl v německém protektorátu neustále zotřován. Olupování byli zatčeni odbojáři, zejména v souvislosti s rozsudky tzv. stanných soudů činných v letech 1941 a 1942. Do kompetence Gestapa spadala mj. i konfiskace majetku Židů.

V patrech Petschkova paláce byly zřízeny policejní služebny a kanceláře. V suterénu budovy bylo zřízeno tzv. „domácí vězení“ pro vyslychané vězně, 11 samotek a velká místnost s dřevěnými lavicemi-čekárna utrpení, vězni prezdívaná „biograf“. Do těchto prostor byli přiváděni čeští vlastenci na výslechy. Zastupující Říšský protektor Reinhard Heydrich zde zřídil

stanný soud, který úřadoval v prostorách tzv. „biografu“ a ve většině případů posílal odsouzené na popravy. Mnoho českých vlastenců bylo umučeno přímo v prostorách paláce. Tato gestapácká zřůdná mašinerie čítala na 1200 osob a prošlo jí 35 000 českých vlastenců. Gestapo v prostorách Petschkova paláce sídlilo do posledních hodin německé nacistické okupace Prahy 9. května 1945. Krátce po osvobození z německé nacistické okupace, bývalí vězni německých nacistických věznic, káznic a koncentračních táborů, kteří prošli výslechy v Petschkově paláci, v suterénu v prostorách bývalého „domácího vězení“ zřídili „Památník Pečkárna“ jako připomínku šesti krvavých let německé nacistické okupace. Památník Pečkárna dodnes provozuje ČSBS, v úzké součinnosti se Sdružením osvobozených politických vězňů a pozůstalých, z.s., které sdružují bývalé politické vězně uvězněné za svůj odboj proti německé nacistické okupaci v letech 1938 až 1945. Po osvobození v květnu 1945 se tato budova vrátila zpět do vlastnictví státu a od té doby nebyla již nikdy využívána jako policejní budova. Stala se sídlem ministerstev zabývajících se hospodářstvím. V současné době se zde nacházejí pracoviště Ministerstva průmyslu a obchodu ČR se zaměřením na zahraniční obchod a Evropskou unii.

■ Ioannis Sideropoulos

Bezúplatné prohlídky Památníku Pečkárna se objednávají na e-mailové adrese pamatnik.peckarna@seznam.cz minimálně 7 dní před plánovanou prohlídkou

Bitva u Jasla

největší a nejúspěšnější bojové vystoupení československého dělostřelectva vůbec

▲ 1. československý armádní sbor 1944-1945

Boje u Jasla v osvobozovaném Rudou armádou Polsku 15. - 16. ledna 1945 představovaly součást mohutné ofenzivy Rudé armády proti Wehrmachtu, vedené v prostoru od Baltského moře až k pohorí Karpaty.

Co představoval 1. československý armádní sbor: Počátkem ledna roku 1944 byla stažena z fronty 1. československá samostatná brigáda z důvodů značných ztrát v bojích na Dněpru, u Bílé Cerkve aj. Ale koncem ledna 1944 se již zase naše brigáda účastní obrany u Žaškova. Z brigády vzniká po mobilizaci voľňských Čechů 1. československý armádní sbor. Od 9. září 1944 byl sbor pod velením generála Jana Kratochvíla (zpočátku a pak L. Svobody) v síle více než 16 tisíc vojáků nasazen do bojů v karpatsko-dukelské operaci. 1. československý armádní sbor, který bojoval na východní frontě, se tak v průběhu bojů postupně rozrůstal a v jeho rámci vzniklo 5 pluků dělostřelectva a samostatná tanková brigáda.

Výzbroj našeho dělostřelectva tvořily 122mm houfnice M1938 (M-30), 152mm houfnice vzor 1937 (ML-20), 76,2mm divizní kanóny vz. 42 a 120mm minomety vzor 1938. Jako tažná vozidla 152 houfnic byly používány sovětské tahače JA-12, 122mm houfnice tahaly z větší části ame-

rické nákladní vozy Studebaker US6 nebo sovětské vozy GAZ AA, protitankové kanóny byly přemístovány americkými vozy Dodge WC-51/52. K dispozici velitelů jednotlivých praporů byly americké džípy Willys.

Československá tanková brigáda byla po bitvě na Dukle zdecimována: bojeschopných bylo pouze 5 tanků T-34/76 a dvě samohybná děla SU-85. Do československých vojenských jednotek přicházeli nováčci nebo záložníci z Podkarpatské Rusi, kteří byli málo vycvičení, což působilo jistě problémy v kvalitě mužstva.

V období příprav čs. dělostřeleckých jednotek na nové boje došel dne 18. prosince 1944 zvláštní rozkaz velitele 38. armády generálplukovníka K.S. Moskalenka o tom, že větší část dělostřelectva 1. čs. armádního sboru v SSSR bude nasazena do bojů v jaselejské operaci. Bitva u Jasla proběhla v rámci Západokarpatské operace se sovětskými a československými vojsky na straně jedné a německými vojsky na straně druhé. Pojmenovaná je podle polského města Jaslo (tehdy německý Jassel). Dělostřelecké pluky se musely do určeného prostoru bojiště skrytě přesunout z dosavadních pozic u Ondavy a překonat vzdálenost devadesáti kilometrů. Cílem operace, na níž se měly

podílet, byl útok ve směru na Jaslo, Gorlici, Novy Sacz a Krakow. Českoslovenští dělostřelci i tankisté se účinně zapojili do útoku a napomohli postupu 38. i 1. gardové armády. Dělostřelecké pluky zahájily bojovou činnost 15. ledna ve 4:00, po provedení technické přípravy a ověření atmosférických podmínek čekaly na rozkaz k zahájení palby. Ten přišel v 8:30 vystřelením signálních raket, následovaném salvou raketometů, známých „kaťuší“. Potom se rozpoutala těžká dělostřelecká a raketometná palba, pokračující z více než čtrnácti set hlavních sovětských a československých jednotek až do 9:50.

Gen. Vilém Sacher, přímý účastník bojů u Jasla, to popsal takto : „Signálem na zahájení přípravné palby byla salva „kaťuší“. Vzápětí se připojilo celé dělostřelectvo. Fašistická obrana se ocitla v celé své taktické hloubce pod mohutnou palbou děl a minometů všech kalibrů. V raném přítmi jsem mohl dobře pozorovat a sledovat ohnivé dráhy raketových střel, jasné záblesky dopadajících granátů a min a stále se rozrůstající dýmovou clonu nad německou linií... Vyšel jsem z pozorovatelny. Ze všech postavení za námi i okolo páliho dělostřelectvo. Dělo se skutečně něco nepředstavitelné, opravdový konec světa“.

Mezi 12. a 14. lednem 1945 přešly do útoku proti nacistickým silám všechny tři běloruské fronty a 1. ukrajinský front i jednotky 4. ukrajinského frontu Rudé armády, jemuž byl podřízen také 1. československý armádní sbor v SSSR, přičleněný k 1. gardové armádě. Cílem palby československých dělostřelců během bitvy u Jasla byly baterie německých polních houfnic, seskupení nepřátelských vojsk i body protivníkovy obrany v samotném Jaslu. Výsledek bojové činnosti všech pěti pluků byl jednoznačně úspěšný a napomohl k proražení obranné linie nepřítele a jeho donucení k zahájení ústupu. Po bitvě se československé dělostřelectvo vrátilo zpět ke svým jednotkám 1. československého armádního sboru na Slovensko. Československá tanková brigáda byla doplněna o nové stroje a na konci února čítala její výzbroj 52 tanků T-34/85, 12 tanků T-34/76, 1 tank T-70 a 2 samohybná děla SU-85. Mimo to měli českoslovenští vojáci k dispozici 75 nákladních, speciálních a cisternových vozidel a k vyprošťování zasažených tanků 6 traktorů. Vystoupení československých dělostřelců u Jasla bylo sovětskými představiteli vysoce hodnoceno. Velitel 38. armády generálplukovník K.S. Moskalenko zaslal veliteli 1. čs. armádního sboru brigádnímu generálovi Ludvíku Svobodovi telegram, v němž vyslovil „svůj dík příslušníkům sboru za vynikající činnost dne 15. ledna 1945“. Čs. tanková jednotka byla poté převelena pro účely Ostravské operace. Velitel sovětské 70. gardové divize generálmajor Gusev se o československých dělostřelcích pochvalně vyjádřil i nejvyššího představitele „Stavky“ Josifa Stalina, který udělil třem z pěti československých pluků čestný název „Jaselský.“

Boj pěti dělostřeleckých pluků u Jasla představuje největší a nejúspěšnější operaci v celé historii československého dělostřelectva. Od roku 1948 je 15. leden slaven jako Den dělostřelectva, později Den raketového vojska a dělostřelectva.

Uctění památky židovských obětí nacistických transportů na Ostravsku

Členové ČSBS gen. Mikuláše Končického Ostrava ctí každý rok památku obětí holocaustu.

U příležitosti konání memoriální akce sestra Ing. Jaromíra Michálková uvedla: Scházíme se dnes u Památníku židovských obětí nacistických genocidních transportů, abychom si, alespoň na chvíli vzpomněli na naše zmizelé, či zavražděné příbuzné, či spoluobčany, oběti holocaustu.

Vratme se na chvíli do minulosti, kdy v Ostravě vznikla v roce 1875 Židovská náboženská obec, jako jedna z posledních v českých zemích. Přesto v meziválečném období se po Brněnské obci stala druhou nejvýznamnější komunitou na Moravě. V roce 1930 měla již zhruba 10.000 osob.

Demokratický vývoj Československa skončil 30. září 1938 podpisem tzv. mnichovské dohody, po níž následoval exodus mnoha židovských rodin z obsazených Sudet do vnitrozemí. Značné kvóty uprchlíků našly přechodné útočiště také v Ostravě. Vlivem napjaté situace, vzrůstal mezi Židy počet sebevražd, konverzí na katolickou víru, ale také sílilo i sionistické hnutí.

Po 15. březnu 1939, kdy došlo k okupaci zbytku Česko-Slovenska a vytvoření tzv. protektorátu Čechy a Morava, začala další tragická kapitola existence židů na našem území. S okupační fašistickou armádou přišlo i gestapo a ihned byla zahájena první vlna zatýkání, mezi kterými byli i židé. Dne 21.6.1939 schválil říšský protektor dekret, na jehož základě byli židé vyloučeni z účasti na všech formách ekonomického života země a museli nahlásit úřadům veškerý svůj majetek. Dekret měl zpětnou platnost od 15.3.1939.

▲ Členové ČSBS Ostrava, tajemnice Ing. Jaromíra Michálková, vdova po br. Michalu Salomonovičovi, archivář AMO Martin Juřica, historik Ostravského muzea Bc. Roman Bertha, zástupce statutárního města Ostrava Zdeněk Sladovník a další zástupci veřejného života v Ostravě

Dne 6. října 1939 byl Adolf Eichmann pověřen zajistit deportaci židů z katovického okresu, Vídně a Ostravy do Niska nad Sanem, kde měli postavit první koncentrační tábor pro židovské obyvatelstvo. Z Moravské Ostravy odešlo ve dvou transportech 18. a 26. října roku 1939 do Niska nad Sanem celkem 1.292 mužů tento tábor postavit. Plán byl ale změněn a po rozpuštění tábora 13. dubna 1940 se vrátilo zpět 516 osob, z nichž 197 pokračovalo dále do Vídně, 18 na Těšínsko a 301 mužů bylo z Ostravy a okolí. Zbývající muži byli vyhnáni na sovětskou demarkační čáru a jejich další osud je velmi složité dohledat. Někteří tam byli zastřeleni, mnozí byli zajati a poslání do gulagů, kde někteří zahynuli. Asi třem stům mužů z bývalého tábora se později podařilo dostat do čl. vojenské jednotky v Buzuluku a s ní pak absolvovali všechny frontové boje. Mnozí padli u Bílé Cerkve, u Sokolova, na Dukle a jen 123 mužů se nakonec vrátilo po válce domů.

Mezitím, v roce 1941, na rozkaz nejvyššího nacistického velení, rozhodla Ústředna pro židovské vystěhovalectví v Praze o celkové deportaci židů z protektorátu. Z Ostravy do Terezína šly 4 transporty v září 1942 bylo deportováno 3.247 osob, z nich holocaust přežilo jen 195. Židovská náboženská obec tak během války zanikla.

Do 30.6.1943 v Ostravě-Prívově ještě fungovala na Koksárenské ulici židovská nemocnice. Toho dne byli pacienti i veškerý personál deportováni transportem Df v počtu 72 osob do Terezína a z nich přežilo jen 17 osob.

Posledním transportem AE 6, dne 4. března 1945, byli deportováni do Terezína zbylí rodinní příslušníci ze smíšených rodin. Ale to už byl konec války. Dne 5. května bylo ghetto Terezín osvobozeno. Po válce řada z těch, kteří přežili, emigrovali do západních zemí a do Izraele. V Ostravě jich zbyla jen malá část.

Vzpomeňme minutou ticha na naše spoluobčany, příbuzné či sousedy, kteří se nikdy domů nevrátili a stali se obětmi nacistického zla, nejhoršího zla v dějinách lidstva.

▲ Generál Vilém Sacher

▲ Generálplukovník Kiril S. Moskalenko

■ ek/is

■ Vladka Francírková